

ЛЮБОМИР НИКОЛОВ

ЗАПОЧВА ВАКАНЦИЯТА

chitanka.info

В памет на Иван Ефремов

Марин пресече малката горичка, и излезе на открито. Изкачването тук вече не беше толкова стръмно, пътеката ставаше по-полегата и тревата, приглушавана назад от сянката на дърветата, внезапно се разпростираше така буйно, както и по откритите слънчеви склонове на отсрещните хълмове. Мястото беше чудесно, навярно и други усещаха това, защото на завоя на пътеката някой наскоро беше поставил скамейка от прясно рендосани дъски. „Не е от нашите — помисли Марин. — Нашите биха предпочели скамейка от същия безвкусен розов пластик, от който е и онова кошмарно здание горе“

Беше малко тъжен — и за зданието, и за скамейката, и за тази отчайваща упоритост на хората да се придържат към онова, което смятат за постижение. Няколкото дъски, изкусно скрепени с жлеbove помежду си, бяха разбудили у него целия хаос от мисли и съображения, сред които трябваше да открие единствено правилния път. Това му приличаше на тази почти пуста, нова за хората планета. Няколко малки селища, един институт с три корпуса, два космодрома и може би двадесетина пътеки сред степите и горите, покриващи милиони квадратни километри. Чудесна природа — и можеш ли сред нейната необятност да намериш пътеката, която ще те доведе до хълма, увенчан с розовото здание на корпус номер три? Естествено, ако в момента не се намиращ на нея.

Но в момента Марин се намираще тъкмо върху тази пътека и, честно казано, не би трябвало да отделя време за празни съзерцания. В края на краищата тази планета нямаше нищо общо с проблемите, които го занимаваха. Въпросът за колонизацията беше отдавна решен и оставаше само да се чака. Сега най-важен беше институтът.

Внезапно в тишината се раздаде някакъв странен шум — смесица от скърцане, тракане, бръмчене и триене на дървени части. Марин стреснато се обърна и се озова пред най-фантастичната гледка, която някога беше виждал.

Дърветата тук растяха достатъчно гъсто, за да спрат всяка машина, която би се опитала да премине между тях, освен може би

тежък танк. Но машината, която се приближаваше към пътеката, сякаш беше създадена точно за такива условия.

На очи биеха преди всичко колелата. Те бяха стотици — малки и големи; кръгли, овални и зъбчати. Като основен материал за изработката им беше послужило дървото, но имаше и пластикови, и метални, а на централно място се мъдреше дори огромно работно колело от всъдеход „Парсей“ с бял номер 0476. Кой ли транспортник щеше да ругае загадъчния похитител?

Останалата част от машината беше просто неопишуема. Някакви немислими ремъци, зъбни предавки, коленчати валове, лостове и винтове бяха свързана така варварски, че само след един поглед към тях някой механик би страдал до края на живота си от нощни кошмари. Общо целият този механизъм приличаше на гигантска стоножка, която се провираше между дърветата и издаваше такива жални звуци, като че всеки момент можеше да се разпадне.

Не по-малко странен беше и водачът на това чудовищно приспособление, който седеше отпред, здраво хванал кормилото (също от всъдеход), и бодро въртеше чифт велосипедни педали. Ръстът му едва ли надминаваше метър и половина, а сега, когато цялото му тяло работеше, той изглеждаше още по-нисък — просто топка от мускули, покрити с изгоряла от слънцето кафява кожа и гъсти черни косми. Дори и най-големият аскет не би нарекъл облеклото му прекалено. То се състоеше от някакъв избелял парцал, омотан около бедрата, и покрита с резба пръчица, забодена в рошовата джунгла на косата му.

Изглежда, управляването на необикновеното превозно средство му доставяше огромно удоволствие, защото той пееше с цяло гърло. Песента, както и механическото му творение, беше чудовищна, дивашка и несъобразена с изискванията на някой по-изтънчен слух, но това не го смущаваше. Напротив, той с видима наслада редеше една до друга гърлени срички и без жал нарушаваше всички закони на хармонията.

Марин се опомни от първоначалната изненада и се разсмя.

— Уар! Здравей, Уар!

Водачът се обърна и гордо го погледна отвисоко. Лекото високомерие беше един от недостатъците му, но между приятели подобно нещо се прощава. Особено когато става дума за Уар,

изобретател на колелото в първобитното общество на Сириус–6 и любимец на всички цивилизовани хора наоколо.

— Добро ден. Ти как? — и без да изчака отговор, Уар продължи с примитивна простота. — Аз добре. Виж, изобретил нов машин.

Към граматиката Уар се отнасяше като към своите езически божества — докато му я втъпяваха, слушаше учителите със страхопочитание, а зад гърба им се връщаше към своя собствен словоред. Но имаше едно нещо, за което беше готов да спори дори с Шардо — ръководител на института, тежък сто и осем килограма и следователно човек, достоен за уважение. Това беше думата „машина“. Сътрудниците обичаха да го подкачат на тази тема и често иззад някой ъгъл можеше да се чуе възмутен гърлен глас:

— Велики Барчакрам да дойде на помощ! Аз още не видял такъв глупав човек. Как може машин — жена? Машин силен, машин умен, машин ловък! Значи машин — мъж.

И след тези обяснения Уар отиваше да работи над поредния си „машин“, обединявайки по най-неочакван начин откъслечните знания, получени в института и собствените си неграмотни съоръжения.

Марин хвърли поглед към педалите, после със съмнение огледа дребната, макар и мускулеста фигура на изобретателя.

— С педалите ли караш това?

— Да — гордо потвърди Уар. — Аз гледал велосипед на Антон. Много труд за нищо. Сам кара — добре. Вози друг — трудно. Трима не може. А аз може вози десет човека. Давай колела, може вози и сто. Сам.

— Няма да ти стигнат силите.

Уар се наду като петел.

— Уар силен. Само че тук не трябва сила в краката. Тук сила в главата трябва. Аз слушал, слушал, всички говори: колело има — триене има. Аз махнал триене.

— Чакай, чакай. Как така си махнал триенето?

— Много просто. Имало един човек, Нутун се казвал.

— Как?

— Нутун. Ваш човек. Умен човек бил. Отдавна. Той казал: има сила — има противосила. Аз мислил с главата и казал: има триене — има противотриене. Казал това на Шардо, Шардо смял. Тогава аз направил модел. Шардо видял, Шардо вече не смял. Модел може върти

цял живот, десет живота. Може върти, докато велики Барчакрам седи на небе. Шардо казал това перпетоавтомобило. — Уар широко се усмихна и доволен от собствения си езиков рекорд, повтори: — перпетоавтомобило. Шардо питал как. Аз казал. Шардо подскачал до таван и целувал. После повикал други, те също подскачал и забравил за мене, а аз отишъл да прави хубав велосипед.

— Кога беше това?

— Вчера, кога слънце скривал зад хълмове. Аз не спал, работил цяла нощ. После дошъл техник и казал давай мене колелата от всъдехода. Аз избягал, той гонил и аз пъхнал в гора. Лош човек. Всъдеход има много колелата, а аз взел само едно и малко части от двигател. Всичко друго сам направил от дърво.

— А да знаеш случайно къде е Шардо?

— Случайно знае. Шардо случайно още върти около тоз модел и мъчи да докаже, че това невъзможно. Смешен човек. Аз дал практика — модел — той недоволен. Аз дал теория — казал за Нутун, — той пак недоволен. Какво иска — велики Барчакрам знай.

— Добре, а къде е моделът?

— Там, долу, във втори корпус. Ти защо минал, не погледнал? Връщай сега обратно. А аз бяга, че онзи техник страшно викал, искал мене глава къса. При нас всички така прави, аз мислил при нас не така, а то така било.

И като запя отново своята несвързана песен, първобитният гений натисна педалите. В машината нещо се задвижи, заскрибуца и колелата бавно се завъртяха. Само за няколко секунди приспособлението напълно изпълзя от гората, набра неочаквано висока скорост и се понесе с грохот към розовата грамада на корпус номер три.

Марин се обърна и закричи по тясната пътека между дърветата. За момент си представи подскачащият Шардо с неговите сто и осем килограма и прихна от смях. Още се смееше, когато стигна до разклонението и едва не продължи по същата пътека, по която беше дошъл — тя водеше направо към първи корпус. Все пак се сети навреме, върна се няколко крачки и зави.

Наоколо беше тихо. Лекият степен ветрец не достигаше дотук и широките листа на дърветата висяха неподвижно. Слънчевата светлина преминаваше през тях и отслабнала, оцветена в зелено, падаше върху почвата, покрита с мъх, шума и рядка трева. Тук-там,

където беше по-мрачно, се виждаха едрите бели цветове, наречени, кой знае от кого, коломбини. Техният нежен аромат изпълваше въздуха.

За миг Марин притвори очи и му се стори, че е на Земята. „Разкошна планета — помисли той. — Ако е в моя власт, бих въвел тук Крумови закони. За всяко посягане към природата — през ръцете, през ръцете! Впрочем, когато започне колонизацията, ще има кой да се погрижи за това.“

Изведнъж спря. Пътеката излизаше на широка поляна, от която се разкриваше великолепен изглед към позлатените от слънцето полета, към хълмовете и към широката синя река, оброчена от жълти пясъчни плажове. Тук, досами дърветата, беше разпънал статива си още един от любимците на института — художникът Ин-Хал-Ин. Марин го познаваше бегло. Знаеше за него онова, което знаеха всички. Ин-Хал-Ин бил най-добрият художник на планетата Хайан. Рисувал фрески в храмовете на култа Ки. Земните пратеници дълго го търсили и накрая пристигнали тъкмо навреме, за да го спасят от обезглавяване за нарушение на каноните. Оттогава художникът живееше в института и създаваше шедеври. Малцината изкуствоведи, които засега бяха виждали картините му, плачеха от възторг и от отчаяние, че трябва да мълчат, докато институтът завърши целия си комплекс от изследователска работа.

От мястото, където беше спрял, Марин можеше добре да види платното. Бързо, без предварителни наброски, Ин-Хал-Ин рисуваше пейзажа, който се откриваше от поляната. Но това вече не беше същият пейзаж. Сякаш пръсти на вълшебник държаха четката и нанасяха нови, необикновени багри. Вълшебството се обясняваше просто — зрението на художника улавяше много по-богата цветова гама, недостъпна за хората. В негова власт беше леко да обедни своето възприятие, за да направи останалата част от едва доловимите оттенъци достъпна за земляните. И той го правеше. Затова в института се отнасяха към него с леко страхопочитание. Веднъж Шардо дори каза: „Този човек идва от най-страшния феодализъм, но той ще ни помогне да станем по-добри и по-красиви“.

Не трябваше да го смущава. Върна се назад към разклона и тръгна към първи корпус. Щеше да заобиколи оттам за номер две.

Когато най-после стигна до втори корпус, от главния вход излизаше група техници, механици и физици. Сред тях като сатир в

древногръцко празненство се клатушкаше Шардо. И съвсем като на празненство беше оглушителната врява. Използувайки не съвсем коректно лактите си, Марин се добра до ръководителя на института и го дръпна за ръкава.

— Кой по дяволита... — Шардо се обърна и сърдитото изражение на лицето му изчезна. А, ти ли си? Знаеш ли какво направи снощи нашият Уар?

— Знам. Искам само да разбера кой е този наш Нутун, който му е дал идеята.

Шардо оглушително се разсмя.

— Горкият сър Исак Нютон! Ако знаеше, че някакъв невеж варварин не само ще изтълкува неговия закон съвсем наопаки, а и ще го опровергае на практика. Нали знаеш още от училище — на всяко действие... и така нататък.

— Стой! Та това е пълна безсмислица.

— Знам, драги мой, знам. Засега науката е безсилна да обясни онова, което Уар извърши на практика. Той измисли някаква невероятна теория за противотриенето и взе, че я приложи на практика. В резултат се получи знаеш ли какво?

— Уар ми каза. Перпетуумноавтомобило.

Шардо отново се разсмя, но изведнъж млъкна.

— Къде го видя? Половината институт хукна да го лови, за да ни обясни още веднъж що е противотриене. Останалите оплакват погубения закон на термодинамиката и блъскат изчислителните машини в търсене на обяснение.

— Слушай, Ив, знаеш ли какво е цървул? — бодро запита Марин. — Не знаеш, естествено. Това е нещо като древен индиански мокасин. През миналите епохи е бил национална обувка на Балканите, нещо като френското сабо. А сега, след този кратък увод, ще ти кажа, че твоите хора ще хванат на Уар цървулите.

— Но той ходи бос.

— Именно. Искан да кажа, че Уар цяла нощ е правил една ужасна механическа стоножка, която работи тъкмо на знаменития нов принцип. Вдига най-малко шестдесет километра в час, движи се по всякакъв терен и най-главното леко се задвижва с педали. Бъди уверен, че Уар няма скоро да се върне. Той е останал с убеждението, че

родните му нрави са се пренесли тук и че един механик сериозно се кани да му откъсне главата за дребна кражба на машинни части.

Шардо подскочи.

— Да откъснат такава глава! Сега аз ще късам глави! Ще им дам да се разберат!

И с невероятна за теглото му скорост Шардо изчезна зад ъгъла.

— Хей, Ив, почакай! — извика Марин и хукна след него, но когато стигна до ъгъла, началникът на института като че беше потънал в земята.

— Мистика — промърмори Марин и безцелно закрачи напред.

Всъщност това изчезване беше добре дошло. Той самият още не знаеше какво трябва да каже на Шардо. Вече от две седмици се мотаеше из института, знаеше всичките му проблеми и беше се сприятелил с повечето сътрудници. А решението на въпроса все още не идваше, доводите за и против се уравнивяваха като загадъчното триене и противотриене на Уар.

Без да забележи, беше тръгнал по пътеката из гората. Разбра това едва когато излезе на поляната и видя Ин-Хал-Ин. Художникът лежеше на тревата край статива и гледаше облаците в яркото синьо небе.

— У нас облаците са същите — каза той, без да обръща глава.

— И у нас на Земята.

Замълчаха. Ин-Хал-Ин се пресегна към лежащата до него торба, измъкна отвътре дълго сушено стъбло и бавно започна да го дъвче.

— Защо не си стоите на Земята? — запита той изведнъж.

— Търсим нови светове.

— Разбирам. Но защо? Всичко ли е наред там при вас?

Марин помисли и кимна.

— Да, всичко е наред.

— А при нас не е. Там има кръв. И още много кръв трябва да се пролее, за да станат всички щастливи. Знаеш ли, аз много мислих за това. Трябва да убием императора и тогава всичко ще бъде добре.

— Императора не е сам. Той има придворни.

В очите на художника блесна интерес. Той захвърли стъблото и бързо седна.

— Ще убием придворните.

— Но после някой от вас ще стане император. И ще получи власт. А властта е мъгла пред очите. Той вече няма да вижда както

преди и ще убива всеки, който пожелае доброто на народа.

— Значи трябва да убиваме всеки, който поиска да стане император.

— А кой ще управлява? Кой ще изпълнява волята на народа?

— Народът! — извика Ин-Хал-Ин, щастлив от внезапно хрумналата му мисъл. — Народът трябва да вземе копия и да убие всички, които стоят на пътя му. После народът сам ще управлява. Знаем, чувал съм стари предания. Те разказват, че някога е било така.

— Много добре. Но помисли, Ин-Хал-Ин, колко от твоите познати ще вземат копия. После помисли колко няма да ги вземат.

Лицето на художника се изкриви от ярост. Той скочи на крака и сви юмруци.

— Ти! Защо искаш злото да е вечно?

— Не искам това. Помисли още малко. Защо те осъдиха?

— Аз бях художник на много храмове — монотонно заговори Ин-Хал-Ин. — Рисувах по свещения закон — с червена и бяла глина. Но в света има толкова цветове. Защо само белият и червеният да са свещени? Защо Великият баща иска само червена кръв и бяла плът? Аз реших, че това не е добро. Нали казват, че Великият баща е добър. Значи той обича жълтото слънце и сините реки и зелените треви. Така реших и ги нарисувах. Затова императорът заповяда да ми отсекаат главата.

— Добре, а не мислиш ли, че императорът убива онези, от които се страхува?

— Да, така е.

— Защо императорът, който има огромна войска, ще се страхува от един прост художник? Аз ще ти отговоря: защото твоята четка е пострашна от копие. Тя убива страха от Великия баща. А без сляпата вяра на хората властта на императора ще рухне.

— Разбрах — бързо каза художникът. — Нужна е нова вяра — вяра в доброто. Тогава злото ще умре.

— Няма да е толкова бързо. За това са нужни векове.

— Нищо. Аз вече знам всичко. Ще се върна, ще рисувам и ще говоря. И после ще умра. Но ако моята смърт приближи само с един ден края на злото, аз ще бъда щастлив. Благодаря, мъдрецо. Моля те, сега ме остави сам. Трябва да мисля.

Марин продължи нагоре по пътеката. Стигна до скамейката и седна на нея. И той като Ин-Хал-Ин трябваше да мисли дълго.

Когато се върна в корпус номер две, слънцето вече залязваше. Около зданието група млади сътрудници, възторжени като хлапаци, язدهа стеножката на Уар. Самият изобретател навярно вече майстореше нов „машин“.

Намери Шардо в кабинета му. Началникът на института седеше зад бюрото си и задълбочено четеше някакви листове, изписани с математически символи.

— Знаеш ли какво е това? — радостно запита той. — Пред мене са основите на цяла нова наука. Този Уар е гений.

— Остави това, Ив — каза Марин. — Сега ще говорим за нещо много по-сериозно. Знаеш ли за какво пристигнах в твоя институт?

— Досещах се още когато дойде. Сега си на моя страна, нали?

— Не.

Шардо рязко отмести листовете настрана.

— Как така не? Това е недоразумение. Не съм стигнал дотук, за да ме спираш сега. Можеш ли да си представиш какъв адски труд положих, за да създам института? Толкова планети изследвахме! Толкова търсене, толкова грешки и провали! Накрая избрахме тези осемнадесет души от седем различни планети. Всички те са гении. Но на своите планети те биха постигнали малко. Помисли за Ин-Хал-Ин. Какво би правил той без нашите бои, без свобода? Не, да го оставим на страна. Ами случаят с Уар? Ние мислехме, че в простата механика няма тайни за нас. А той поради невежество направи безценно откритие. Разбираш ли целта ми? Всяка цивилизация е осъдена да върви по своя път и да оставя завинаги настрана много открития. Но когато се обединят две различни култури, от тях се ражда трета, не прост сбор от двете, а качествено нова, неизмеримо по-висока. Ние вече имаме резултати. Клаокле даде нова теория за гравитацията. Тинзе е на път да ни даде средство за многократно удължаване на живота. Да не говорим за снощното откритие на Уар.

— Може би си прав, Ив. Грешиш само в едно. Ние нямаме право да взимаме най-добрите умове на чуждите светове. Иначе ще погубим и за тях, и за нас много бъдещи велики постижения.

— Та кой би ги оценил там? И какво биха направили?

— Всяка цивилизация е здание. Една тухла може би няма да го промени. Но има хора, които са колони в това здание. Без тях могат да рухнат цели етажи. Не се опитвай да ме разубедиш. Днес много мислих и вече знам какво да пиша в отчета си. Този институт трябва да бъде закрит.

— Разбираш ли какво говориш? — избухна Шардо. — Ти искаш да затвориш пред нас вратата към най-великите постижения.

— Разбирам. Днес е така. Ние сами ще вървим по своя път, те също ще бъдат сами. Но когато се срещнем отново, те вече ще са достигнали непознати за нас области. Тогава изгубеното днес ще ни се върне стократно.

— Говориш като поп. Дявол да ви вземе вас, вечно предпазливите! Мислех, че тук съм достатъчно далече, за да успея. После...

— Победителите не ги съдят, така ли?

— Така е. Тук щяха да станат чудеса.

— Чудесата ще станат след векове, Ив. Много по-хубави отсега.

— Е, добре! Върви при тях! Кажи им, че ги връщаш обратно. Кажи им, че раят е затворен и те трябва да се върнат при мизерията, глада и духовната нищета. Върви. Аз не мога да го направя.

Когато излезе от кабинета, Марин побърза към тъмния двор. Беше му тежко. Замислен, едва не се спъна в една дребна фигура, седнала на стълбите пред входа. Философът Рийал гледаше звездите.

— На стари години носталгията се засилва — каза Рийал. — Иска ми се още веднъж да видя родината си. Няма ли да ни дадете ваканция?

Марин го гледаше, но пред погледа му се появяваха онези далечни, изостанали и жестоки светове, в които трябваше да върне техните най-добри учени, изобретатели, художници... Какво щеше да стане с тях?

Най-после събра сили.

— Тъкмо за това говорих с Шардо. От утре започва ваканцията.

— За колко време?

— За векове — каза Марин и без да поглежда стареца, бавно тръгна по стъпалата надолу.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 5,6/1977 г.
Разказът е получил поощрение на конкурса на в. „Орбита“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.